

Internationella flyktingdagen

Internationella flyktingdagen, 20 juni, erbjuder ett tillfälle att reflektera över Ålands roller, som mottagare av flyktingar och som ett exempel på möjligheten att genom minoritetsskydd förebygga att människor drivs på flykt.

Den 20 juni uppmärksammas internationella flyktingdagen runt om i världen. I anslutning till detta datum vill FN:s flyktingkommissariat (UNHCR) fästa världens uppmärksamhet vid de 42 miljoner människor runt omkring i världen som befinner sig i en utsatt belägenhet, då de har tvingats fly sina hem och nu är i behov av skydd.

Under 2008 tog Finland, enligt Finlands migrationsverk, emot 4035 asylsökande, jämfört med 1505 år 2007. Av de asylsökande var 706 ensamkommande barn. Även om två tredjedelar av de människor som tvingats fly sina hem befinner sig i tredje världen, är den globala flyktingkrisen relevant även för Åland och för arbetet på Ålands fredsinstitut, på flera olika sätt.

Det mest uppenbara är att Mariehamn har blivit ett nytt hem för 122 kvotflyktingar, främst från Iran, sedan 1989. Fredsinstitutet har aktivt undersökt de utmaningar och möjligheter som följer med integrationen av flyktingar och andra invandrare, i synnerhet i relation till självstyrelsen och det minoritetsskydd, knutet till det svenska språket och kulturen, som etablerats på Åland. Resultaten från denna forskning torde vara av intresse inte bara lokalt, utan även i Helsingfors och Bryssel, där viktiga beslut nu fattas gällande mottagandet och behandlingen av asylsökande i Europa. Slutligen är Åland ett exempel på en typ av konfliktförebyggande åtgärder och ett minoritetsskydd som kan främja bevarande av freden och minska sårbarheten hos dem som ryckts upp från sina hem och inte kan återvända.

I år ber UNHCR oss att se till flyktingarnas behov i en tid av ekonomisk osäkerhet och att minnas våra moraliska och rättsliga skyldigheter gentemot dem som flyr undan förföljelse och anländer till vårt grannskap. FN:s högkommissarie för flyktingar, António Guterres, har påpekat att 80 procent av världens flyktingar och den övervägande majoriteten av internflyktingarna befinner sig i länder i tredje världen som nu nära nog nått sin maximala kapacitet som flyktingmottagare. Internationell hjälp i form av bidrag till humanitära organisationer, undsättning från europeiska länder och utvecklingsbistånd som syftar till att komma åt grundorsakerna till flyktingkatastrofer är därför mer avgörande än någonsin. Ålands fredsinstitut välkomnar den internationella flyktingdagen som ett tillfälle att reflektera över behoven bland de mest utsatta människorna ibland oss, på alla nivåer - globalt, inom Europa och lokalt.

Ålands fredsinstituts gästforskare Rhodri C. Williams bidrar med ett globalt perspektiv på flyktingfrågor genom sitt arbete med så kallade internflyktingar. Internflyktingar är personer som tvingats lämna sina hem på grund av konflikter eller katastrofer, men som till skillnad från flyktingar, som sökt skydd utomlands, fortfarande befinner sig inom sitt lands gränser. Internflyktingarna och deras belägenhet utgör ett stort problem i många av de delar av Europa och världen där fredsinstitutet är aktivt, i synnerhet i sådana regioner som utstått konflikter vid slutet av kalla kriget, såsom Balkan och södra Kaukasus. En grundläggande fråga för fredsinstitutet är i vilken mån mekanismer för minoritetsskydd av den typ Åland har inom Finland kan bidra till att förebygga och åtgärda att människor drivs på flykt inom sina länder.

Fler och fler asylsökande som anländer till Europa förvaras i stängda mottagningscentra eller andra anläggningar för internering. Gästforskare Alice Kennedy deltar i en grupp forskare som inom ramen för ett EU-projekt, samordnat av organisationen Jesuit Refugee Service, analyserar hundratals intervjuer med flyktingar och asylsökande i 23 europeiska länder. Resultaten, som sammanställs och publiceras senare i år, tycks vara anmärkningsvärda, då studierna visar att män, kvinnor och barn runt om i Europa är internerade under fängelseliknande förhållanden, utan vetskap om när de ska frisläppas.

Forskare Petra Granholm har kartlagt de rättsliga ramarna för integration av inflyttade på Åland. Då det självstyrda Åland har ett särskilt skydd för den ”gamla” gruppen som traditionellt har befolkat öarna, kan integrationsfrågorna framstå som kontroversiella eftersom det handlar om att integrera nya minoriteter in i en väl skyddad gammal minoritet. Saken kompliceras av att Åland har särregler som t.ex. hembygdsrätten, och av det faktum att integration tangerar många områden där behörigheten att stifta lagar är delad mellan riksdagen och lagtinget. Fredsinstitutet intresserar sig för hur självstyrelsen kan utvecklas i en globaliserad värld, där händelser på det internationella planet påverkar det lokala. Petras rapport publiceras nästa vecka.

Denna studie kompletteras av sociologen Bogdan States arbete. Bogdan har varit gästforskare vid fredsinstitutet i flera omgångar och har tidigare undersökt erfarenheterna och attityderna bland flyktingar och andra inflyttade ålänningar. Just nu färdigställer han en studie om ålänningarnas attityder och åsikter om invandring och integration. Denna andra studie ska publiceras hösten 2009.

Ålands fredsinstitut är på flera sätt inblandat i konflikthantering och konfliktförebyggande verksamhet. Effekterna av öppna och latenta konflikter och av självvald eller påtvingad migration samt utsattheten hos flyktingar är välkänd sedan länge. Effekterna är särskilt kännbara för etniska minoriteter, ursprungsfolk och andra marginaliserade grupper. Deras situation bör därför tas i beaktande vid all konflikthantering.

Nyheter och publikationer från Ålands fredsinstitut finns tillgängliga på hemsidan www.peace.ax.

Ålands fredsinstitut